
Wstęp.

Przegląd Pruszkowski nr 2, 5-7

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WSTĘP

Publikując w „Przeglądzie Pruszkowskim 1984 zeszyt 2” materiały ilustrujące rozwój Pruszkowa w minionej kadencji Miejskiej Rady Narodowej 1978—84, nie od rzeczy będzie pokrótce odwołać się do historii.

Dwa czynniki zdecydowały o rozwoju Pruszkowa: przeciągnięcie w 1858 r. linii kolejowej oraz bliskość Warszawy. Wymienione walory zwróciły uwagę przemysłowców warszawskich, którzy mając nie małe kłopoty z uzyskaniem lokalizacji pod obiekty przemysłowe w Warszawie, zainteresowali się Pruszkowem. Już w latach siedemdziesiątych i następnych XIX w. powstają w Pruszkowie pierwsze zakłady przemysłowe, w tym Warsztaty Kolejowe Drogi Warszawsko-Wiedeńskiej, związane jak najściślej z potrzebami rozwijającego się kolejnictwa.

Do I wojny światowej Pruszków, choć nie posiadał jeszcze praw miejskich, przekształcił się w dużą osadę fabryczną jednakże bez miejskiej zabudowy mieszkalnej, bez wodociągu i kanalizacji, bez brukowanych ulic i oświetlenia ulicznego. Uprawnienia miejskie uzyskał Pruszków w 1916 r.

I wojna światowa nie oszczędziła Pruszkowa. Wiele fabryk zostało ewakuowanych w głąb cesarstwa rosyjskiego, a niektóre zostały poważnie zniszczone np. Fabryka Otówków.

W okresie międzywojennym Pruszków stał się poważnym ośrodkiem przemysłowym, w którym prócz mniejszych zakładów powstały przedsiębiorstwa przemysłowe o znaczeniu dla całego kraju, np. Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki „MECHANICY”, fabryka proszków od bólu głowy Gąseckiego (popularne „kogutki”).

Bliskość Warszawy sprzyjała temu, że Pruszków również w okresie okupacji hitlerowskiej pełnił funkcję ośrodka politycznego kraju — dla ruchu oporu i tworzącej się władzy ludowej.

Nowy rozdział w życiu Pruszkowa to lata Polski Ludowej. Ponieważ przemysł pruszkowski pod koniec okupacji hitlerowskiej został niemal całkowicie rozgrabiony: maszyny i urządzenia powywożone do Niemiec, zostały tylko puste hale i to częściowo zniszczone, w 1945 r. rozpoczęła się pełna wyrzeczeń i poświęceń praca pruszkowskich robotników nad uruchamianiem produkcji. Miasto jak też cały kraj potrzebował przede wszystkim towarów na rynek. W latach 40-tych i 50-tych powołuje się do życia przemysł drobny, w tym przede wszystkim pod postacią spółdzielczości pracy. Dziś działa w Pruszkowie 7 spółdzielni pracy o sporym potencjale produkcyjnym, którego łączną wartość produkcji na koniec 1982 r. stanowiła ok. 20% całego przemysłu Pruszkowa. Ze względu

na charakter produkcji rynkowej rola jego jest znacząca, zresztą przekonujemy się o tym dziś w latach kryzysu.

Wzrost liczby ludności miasta następował przede wszystkim w wyniku napływu ludności z zewnątrz, w mniejszym zaś stopniu wskutek przyrostu naturalnego. Zjawisko to potwierdza się do dnia dzisiejszego.

Poniższa tabelka ilustruje dynamikę demograficzną Pruszkowa w latach 1916—1983:

Rok	Liczba mieszkańców	wskaźnik wzrostu
1916	8.575	100,0
1918	10.723	124,7
1921	15.132	175,9
1931	23.703	276,6
1937	28.021	328,2
1939	28.864	336,9
1983	51.690	1602,5

Dziś Pruszków jest ośrodkiem przemysłowym, liczącym się w skali kraju ze względu na rodzaj i nowoczesność produkcji, w tym przede wszystkim obrabiarki, wyroby porcelitu stołowego.

W okresie władzy ludowej Pruszków został wyposażony w urządzenia komunalne wodno-kanalizacyjne, co, gaz, oczyszczalnię ścieków, drogi. W poważnym stopniu usunięto zaniedbania w tym zakresie, tak długo ciężące na życiu ludności miasta. Na tej podstawie mogło rozwinąć się w Pruszkowie budownictwo mieszkaniowe, z którego korzysta obecnie ponad 55% mieszkańców.

Proces rozwijania urządzeń komunalnych jest i będzie w dalszym ciągu kontynuowany.

Z dokumentów historycznych jak też autopsji ludzi starszego pokolenia, którzy te czasy pamiętają, niedwuznacznie wynika, że np. jeszcze w latach międzywojennych w szczególnie ciężkich warunkach mieszkaniowych znajdowali się pruszkowscy robotnicy. Liczne rodziny wielodzietne zmuszone były egzystować w pojedynczych lokalach, w których poza paleniskiem kuchennym nic nie było. O tym trzeba pamiętać.

Na jeszcze jeden fakt należy zwrócić uwagę: w latach Polski Ludowej w dużym stopniu Pruszków został uporządkowany pod względem zagospodarowania przestrzennego, architektonicznego i urbanistycznego.

Powstała oddzielna dzielnica składowo-przemysłowa na Gąsinie, gdzie

przeniesiono szereg zakładów szkodliwych dla otoczenia, oraz lokowane są tu zakłady i przedsiębiorstwa nowopowstające, np. związane z potrzebami budownictwa mieszkaniowego, powierzchni magazynowych itp.

W dzisiejszym kształcie i sylwetce miasta dostrzegamy coraz częściej fragmenty i układy przestrzenne przyciągające estetyką i ładem urbanistycznym. Przykładem tego może być znajdujące się na ukończeniu osiedle mieszkaniowe „Nowa Wieś”, które nie robi wrażenia koszar, „ludzie nie zaglądną sobie do okien”, również wygląd poszczególne budynków (bloków) jest dostatecznie urozmaicony (kształt, kompozycja łodzi i balkonów), jest przestrzeń na trawniki, przydomowe ogródki, na urządzenia zabawowe dla dzieci. Oczywiście, że na zagospodarowanie terenów międzyblokowych trzeba jeszcze trochę poczekać, nie mniej fakt powstania tego największego (na 15 tys. mieszkańców) i najbardziej udanego w Pruszkowie osiedla można uznać za największe osiągnięcie władz miasta w minionej kadencji Miejskiej Rady Narodowej.

Jeszcze zwróćmy uwagę na znaczną poprawę stanu dróg miasta. Jeśli powiemy, że na 130 km dróg w granicach administracyjnych miasta dziś mamy 67 km o nawierzchni ulepszonej (przeważnie asfalt), to liczby te nie wymagają komentarza.

Przed nami jeszcze wiele problemów czekających na rozwiązanie. Nowa Miejska Rada Narodowa i prezydent miasta będą mieli pełne ręce roboty. Chodzi tu przede wszystkim o takie dziedziny: jak w dalszym ciągu budownictwo mieszkaniowe, potrzeby szkolnictwa, potrzeby służby zdrowia (w tym doprowadzenie do oddania do użytku pawilonu szpitalnego), remonty substancji mieszkaniowej nie tylko tych budynków, które pochodzą z lat międzywojennych i wcześniejszych, ale również pobudowanych w okresie Polski Ludowej.

Ponadto należy wiele uczynić pod względem organizacyjnym i propagandowo-psychologicznym, aby corocznie rozwijać czyny społeczne mieszkańców w znacznie większych rozmiarach, niż dotychczas.

Wreszcie w kulturze należy rozwijać kreatywne postawy wśród młodzieży i dorosłych. Chodzi o to, aby działalność kulturalna pobudzała i wykształcała w odbiorcach współudział w tworzeniu wartości duchowych, kulturalnych.